

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 53-54 (2017)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 53-54 (2017)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ
ΧΡΟΝΙΚΑ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ
Περίοδος Β', Έτος 34^ο, Τεύχος 53-54

Αφιέρωμα στον Κ. Γ. Καρουτάκη

Πρέβεζα 2017

Στο σπίτι της ανέπνεε η άλλη Πρέβεζα

Θανάσης Νιάρχος

doi: [10.12681/prch.28355](https://doi.org/10.12681/prch.28355)

Copyright © 2017, Θανάσης Νιάρχος

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Νιάρχος Θ. (2017). Στο σπίτι της ανέπνεε η άλλη Πρέβεζα. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (53-54), 375–378.
<https://doi.org/10.12681/prch.28355>

Θανάσης Θ. ΝΙΑΡΧΟΣ

Στο σπίτι της ανέπνεε η άλλη Πρέβεζα*

Προβληματίζει βαθιά το βιβλίο του Σπύρου Μπρίκου *Αγία παπαλίνα η καλλονή* (μια σειρά είκοσι δύο διηγημάτων με τίτλους τους συχνά ονόματα όπως «Ζούπα με, Φιοντόρ», «Αστερίου Στεργιανή», «Αναστάσιος Σαργοπαπάς», «Η σύζυγος του Κ. Αρσένογλου», «Και το όνομα αυτής, Νίτσα»), κυρίως γιατί με αφετηρία την πόλη της Πρέβεζας και τον Αμβρακικό κόλπο θέλει να ανοιχθεί σε μια ανθρωπογεωγραφία που οτιδήποτε και οπουδήποτε κι αν είχε συμβεί δεν θα της ήταν ξένο, μακρινό ή αδιάφορο. Έτσι, όπως διαβάζουμε στην αρχή του διηγήματος «Και το όνομα αυτής, Νίτσα»:

Περισσότερες από εκατό γυναίκες στην απομόνωση. Από πολλές γωνιές της Ελλάδας. Από διάφορα σημεία του πλανήτη. Μέσα από έναν παγκόσμιο χάρτη, που τα όριά του συρρικνώνονται, χρόνο με τον χρόνο, το ίδιο και τα σύνορα των χωρών που ταξιδεύουν μέσα του. Γίνονται ολοένα και πιο ασαφή.

Φαίνεται όμως πως δεν είναι μόνο τα όρια του παγκόσμιου χάρτη που συρρικνώνονται, αλλά και τα όρια όσον αφορά τη μορφή και το περιεχόμενο ενός διηγήματος, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με το διήγημα «Η σύζυγος του Κ. Αρσένογλου», που, ενώ κατά το ήμισυ θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως διήγημα ενός προσγειωμένου προβληματισμού, ανοίγεται σε μια μεταφυσική καθόλου εύκολα αντιληπτή, αν πρόκειται δηλαδή για παραμύθι ή παραλήρημα ή ακόμα και για μια φιλόδοξη πρόθεση του συγγραφέα να συνταιριάζει ανάμεσά τους κόσμους κάθε άλλο παρά συμβατούς ακόμα και για την πιο οργιαστική φαντασία. Όταν στην αρχή του συγκεκριμένου διηγήματος η αναφορά του ονόματος «Ευαγγελισμός» (πρόκειται για το ομώνυμο νοσοκομείο) σε προσανατο-

* Η παρούσα βιβλιοκριτική πρωτοδημοσιεύτηκε στην έντυπη εφημερίδα *Τα Νέα*, Σαββατοκυριακό, 25-26 Νοεμβρίου 2017, στο *Βιβλιοδρόμιο*.

λίζει σε μια ιστορία που θα διεκτραγωδεί κάτι το γενικώς χαρακτηριζόμενο ως «ανθρώπινο», είναι αδύνατον να το συνδυάσεις στη συνέχεια, όσον αφορά στο νόημα, το ύφος και την αισθητική, με κάτι που μοιάζει με κεφάλι ζώου και προβάλλει σ' έναν κολπίσκο της Ικαρίας βγάζοντας κάθε τόσο αρχέγονους, ηδονικούς ήχους. Όσον κι αν έχει προηγηθεί μιάμιση σελίδα προκειμένου να προετοιμαστούμε ότι η σύζυγος του Κ. Αρσένογλου κατέληξε –ζωγράφος η ίδια– σε μια αλλόκοτη θαλάσσια μορφή, όπως ακριβώς αυτές που απεικόνιζε στα έργα της, το συμπέρασμα είναι ότι ο Μπρίκος θα πρέπει να έχει προηγουμένα με ό,τι αποκαλείται «κανονικότητα». Χωρίς επιπλέον να έχει συλλογιστεί ότι η κανονικότητα είναι μια έννοια που δεν υπονομεύεται με διανοητικά τεχνάσματα κι ότι στις εύφορες λογοτεχνικά ώρες έχει δώσει πραγματικά αριστουργήματα.

Επιστροφή στη θάλασσα

Με λίγα λόγια, είναι αδύνατον να γράφει κανείς τη λέξη «Ευαγγελισμός» με την τόσο δραματική πυκνότητα που περιέχει και να γυρεύει την τελευταία σε κάτι που ακόμα και για τους ψαγμένους λογοτεχνικά ηχεί, τουλάχιστον, ως αξιοπερίεργο. Βεβαίως, για να είμαστε δίκαιοι θα έπρεπε να πιάσουμε τα διηγήματα του βιβλίου *Αγία παπαλίνα η καλλονή* το καθένα ξεχωριστά, όμως όταν ένα ακόμα διήγημα, το «Εμείς ψαράδες είμαστε ...», που επαναλάμβανε ως φράση ο ήρωάς του ο Μηνάς, δεξιοτέχνης, με ξεχωριστή κλίση στα έγχορδα, μουσικός στις μπουάτ της Πλάκας όταν μεσουρανούσε το Νέο Κύμα, καταλήγει με την Κορίνα που αγάπησε τον Μηνά για τη φωνή του και το δυνατό του παίξιμο στην κιθάρα, μα πιο πολύ για την ψυχή του ως ψαρά, να μεταβάλλεται σε ένα είδος θαλάσσιας μορφής, γοργόνας μάλλον, φαίνεται πως για τον Μπρίκο δύο εκδοχές θα πρέπει να ισχύουν: ή ότι η ζωή θα ξαναεπιστρέψει στη θάλασσα απ' όπου λέγεται πως προήλθε ή πως ότι δεν γίνεται ό,τι μας είναι ήδη γνωστό ως θεματολογία ή προβληματισμός να υπάρχει ως συνέχεια σε κάτι που γράφεται αυτήν τη στιγμή.

Μάλλον θα πρέπει να επιμείνουμε στην πρώτη εκδοχή, καθώς η θάλασσα με τον τρόπο της πρωταγωνιστεί και στα διηγήματα «Ζούπα με, Φιοντόρ», «Αστερίου Στεργιανή», «Αλαμούστρα», «Λασκάρα», «Βουτιά θανάτου» και «Γοργόνα», με το τελευταίο να παραπέμπει, αχνά είναι αλήθεια, στην «Ωρα της φυρονεριάς» του Δημήτρη Χατζή, καθώς το βασικό μοτίβο του διηγήματος αυτού, η γοργόνα, χρειάζεται στον δημιουργό των *Ανυπεράσπιστων* περίπου 30 σελίδες, για να το αξιοποιήσει πλήρως, ενώ ο Σπύρος Μπρίκος αρκείται σε δύο μόνο σελίδες, χωρίς ωστόσο η σύγκριση αυτή να είναι εις βάρος του. Με έναν τρόπο όμως που τόσο σε αυτό όσο και σε άλλα διηγήματα ηδονικά τους στερεί τη συνέχειά τους, σαν να βιάζεται να τα τελειώσει, χωρίς να καταλαβαίνεις το γιατί, ή, τέλος, σαν να θέλει να υπογραμμίσει ότι η ιστορία που είχε αποφασίσει

να διηγηθεί ήταν ένα πρόσχημα για έναν κοινωνικοπολιτικό προβληματισμό που ακόμη και μέσα σε ένα επαρχιακό, ειδυλλιακό περιβάλλον μπορεί να ισχύσει όσο και σ' ένα σκληρά δοκιμαζόμενο αστικό κέντρο.

Δεν είναι κακό, όταν μάλιστα πρόκειται για έναν τρόπο συγγραφικής συμπεριφοράς που έχει αποδώσει εξαιρετικούς καρπούς, ένας πεζογράφος να ανακαλύπτει τον κόσμο, ενώ γράφει ο ίδιος –και κάτι τέτοιο, φαίνεται, συμβαίνει με τον Μπρίκο–, φτάνει όμως μαζί με την ειρωνεία και τον σαρκασμό που σε μια εξευγενισμένη αλλά παρ' όλα αυτά αιχμηρή μορφή διαθέτει, την «πληροφορία» που ανασυνθέτει αφηγηματικά να της δίνει μια νέα πνοή, όταν μάλιστα είναι τόσο παλιά όσο ο εναγκαλισμός της Εκκλησίας με τη χούντα στη διάρκεια της επταετίας 1967-1974 («Αναστάσιος Σαργοπαπάς»).

Σουρεαλιστική πόλη

Διαφορετικά, η καταγγελτική πρόθεση παραμένει άσφαιρη και λειτουργεί μόνον όταν αναγνωρίζεται μια βιωματική συνάφεια, όπως με το διήγημα «Γάτες Πρεβεζάνες», με την Πρέβεζα μια «καθ' όλα σουρεαλιστική πόλη» να καταδιώκει τον συγγραφέα, χωρίς καθόλου ευτυχώς να θυμίζει τον Καρυωτάκη, καθώς η «Μπάντα», το «Βιβλιάριο τραπέζης» ή οι «Γυναίκες που αγαπιούνται καθώς να καθαρίζουνε κρεμμύδια» έχουν αντικατασταθεί από γάτες Πρεβεζάνες και από το μπαρ Άγιος Μελέτιος. Ωστόσο, παρά το μπούκωμα που αναγνωρίζεται σε αρκετά διηγήματα (για παράδειγμα στο «Αστερίου Στεργιανή» τέσσερα κύρια μοτίβα, δηλαδή η εξόριστη μητέρα, η «σχέση» της Στεργιανής με τον ενωμοτάρχη, η απόφαση της ίδιας για το πίδαγμα του θανάτου και ο έρωτας του Αποστόλη γι' αυτήν, μέσα σε λιγότερες από τρεις σελίδες), το βιβλίο *Αγία παπαλίνα η καλλονή* αξίζει να διαβαστεί γιατί εισάγει κάτι πραγματικά καινούργιο, αν και δύσκολα αποκρυπτογραφήσιμο.

Εξαιτίας κυρίως μιας έμπνευσης που παραμένει αχειραγώγητη, ενώ μετακινείται διαρκώς το κέντρο βάρους, ώστε τα φαινομενικώς επουσιώδη –που είναι τα σημαντικότερα–, όπως η γάτα με το όνομα Πατρίτσια (στο διήγημα «Λαϊκή Δημοκρατία Πρεβέζης»), που της το είχαν δώσει τιμητικά αμέσως μετά τη δολοφονία του Πατρίς Λουμούμπα στο Κονγκό, να εξισώνονται με τα θεωρούμενα ως μεγάλα στο ίδιο ακριβώς διήγημα, ότι δηλαδή «στο σπίτι της κυρίας Θαλασσινού ανέπνεε η άλλη Πρέβεζα, η οποία μεγάλωνε παράλληλα με τον βυθό της θάλασσας». Χωρίς να μπορεί να μιλήσει κανείς για ατημέλητη έκφραση του βιβλίου, συχνά μάλιστα θα μπορούσε να ισχυριστεί το ακριβώς αντίθετο, καλό θα ήταν να είχε υπάρξει μεγαλύτερη προσοχή, ώστε να μη διαβάζουμε τη λαθεμένη ή αδόκιμη έκφραση «νόθος πατέρας», ενώ είναι σίγουρο ότι στις μπουάτ της Πλάκας τη δεκαετία του '60 δεν έπεφτε ποτέ αυλαία, γιατί απλούστατα δεν υπήρχε.

Σπύρος ΜΠΡΙΚΟΣ, 2017, *Αγία παπαλίνα η καλλονή. Διηγήματα*, Εκδ. Μανδραγόρας, Αθήνα, σελ. 120

✂

Βιογραφικό σημείωμα του Σπύρου Μπρίκου

Ο Σπύρος Γ. Μπρίκος γεννήθηκε στην Πρέβεζα το 1979. Έχει καταγωγή από το Συρράκο. Σπούδασε Ιατρική στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Υπότροφος, κατόπιν διαγωνισμού, του Κληροδοτήματος Αντωνίου Παπαδάκη, για όλα τα έτη των σπουδών του. Ειδικεύθηκε στην Ιατρική Βιοπαθολογία-Μικροβιολογία στο Γ.Ν.Α. «Ο Ευαγγελισμός». Έλαβε το δίπλωμα Κλινικής Εφαρμογής στον Ιατρικό Βελονισμό, και την παραδοσιακή Κινέζικη Ιατρική, σε διετή μεταπτυχιακή εκπαίδευση που τελεί υπό την αιγίδα του Διεθνούς Συμβουλίου Ιατρικού Βελονισμού (ICMART). Έχει εκδώσει την ποιητική συλλογή *Ατιντάνων Πολιτεία* (2011, συλλογικό έργο με τον Άρη Ψωμά) και τη συλλογή διηγημάτων *Ιατρικό παράδοξο* (2015, εκδόσεις Μανδραγόρας), που παρουσιάστηκε στην Πρέβεζα τον Νοέμβριο του 2015 από τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Πρέβεζας, καθώς και στο πλαίσιο της 13^{ης} Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης (ΔΕΒΘ), το 2016. Είναι τακτικός συνεργάτης του λογοτεχνικού περιοδικού *Μανδραγόρας*, συνεργάτης και αρθρογράφος στον *Ημεροδρόμο*. Διηγήματά του έχουν δημοσιευθεί στα λογοτεχνικά περιοδικά *The Books' Journal*, *Νησίδες*, *Μανδραγόρας*, *Απόπλους*, άρθρα και κείμενά του στην εφημερίδα *Ελευθεροτυπία*, *Τα Νέα*, καθώς και στον ηλεκτρονικό τύπο. Το βιβλίο *Αγία παπαλίνα η καλλονή* (2017, εκδόσεις Μανδραγόρας), είναι η δεύτερη συλλογή διηγημάτων του, που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο της 15^{ης} Διεθνούς Έκθεσης Βιβλίου Θεσσαλονίκης (ΔΕΒΘ), το 2018.